

DOI: 10.31866/2410-1311.38.2021.245578
УДК 027.7:316.75

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ У СТРАТЕГІЧНОМУ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Воскобойнікова-Гузєва Олена Вікторівна^{1а},
Терещенко Наталія Миколаївна^{2а}

¹Доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник,
ORCID: 0000-0002-2099-0000, e-mail: o.voskoboinikova-huzieva@kubg.edu.ua,

²Кандидат педагогічних наук, доцент,
ORCID: 0000-0003-3583-0701, e-mail: n.tereshchenko@kubg.edu.ua,

^аКиївський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, Україна, 04053

Для цитування:

Воскобойнікова-Гузєва, О.В., & Терещенко, Н.М. (2021). Ціннісні орієнтири у стратегічному розвитку бібліотек закладів вищої освіти. *Питання культурології*, (38), 39-53. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.38.2021.245578>.

Анотація

Мета статті — проаналізувати цінності, які покладено в основу побудови стратегічного розвитку шести європейських університетських бібліотек — Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Київського університету імені Бориса Грінченка, Вільнюського університету, Варшавського університету та Ягеллонського університету. У дослідженні використано методи системного і контент-аналізу. Зазначено, що цінності університетських бібліотек корелюються із базовими складниками корпоративної культури і можуть класифікуватися у певних категоріях, зокрема як етичні цінності, соціально-економічні цінності, комунікативні цінності тощо. Серед цінностей, які сповідують сучасні університетські бібліотеки виділено такі: відкритість, доступність, повнота, інновації, науковість, професіоналізм, партнерство, відповідальність, традиції. Для порівняльного аналізу використано також результати британського науково-дослідного проекту, спрямованого на визначення та відображення цінностей університетської бібліотеки у XXI ст. Наукова новизна. Вперше проаналізовано ціннісні орієнтири європейських бібліотек з позицій системного аналізу документів, що визначають їхній стратегічний розвиток та кореляцію із категоріями корпоративної культури закладів вищої освіти, засадничими принципами академічної доброчесності. Висновки. Особливу увагу приділено імплементації п'яти засадничих цінностей академічної доброчесності: чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності у цінності стратегічного розвитку університетів. Визначено, що «відкритість» є базовою цінністю як для українських бібліотек, так і для закордонних. Значними для більшості бібліотек є такі цінності, як «партнерство»,

© Воскобойнікова-Гузєва О. В., 2021
© Терещенко Н. М., 2021

Стаття надійшла до редакції: 08.09.2021

«інновації», «відповідальність». Відмінними ознаками є те, що бібліотеки українських університетів як цінність визначають «сервісність», а закордонні — «традиції».

■ **Ключові слова:** наукова бібліотека; університет; стратегія розвитку; інформаційний центр; науковий центр; освітній центр; управління бібліотекою; цінності

■ Вступ

Пошук ціннісних орієнтирів у житті особистості та у життєвому циклі організації — тема майже вічна, але завжди актуальна. Бібліотека як впливовий складник соціально-комунікативної структури суспільства дотримується у своїй діяльності загальноприйнятих гуманістичних цінностей, які, з одного боку, дозволяють їй органічно поєднувати різні напрями діяльності і діяти у партнерстві з іншими соціальними інститутами, з іншого — ідентифікуватися з-поміж інших соціальних інститутів, виробити власне свій, притаманний тільки їй, кодекс етичних та комунікативних принципів, ідеалів та норм.

Такі цінності, як свобода (інтелектуальна), справедливність, толерантність, людиноцентризм (студентоцентризм) важливі для побудови корпоративної культури і корпоративних цінностей, зокрема і для закладів вищої освіти та їхніх бібліотек. Ключовим питанням дослідження і постало зацікавлення — які саме цінності сповідають сучасні, модерні та інноваційні університетські бібліотеки різних країн світу? Що є спільного або ж відмінного у принципах, що покладені в основу їх стратегічного розвитку, та які ідеали дозволяють їм досягати тих неймовірних результатів у супроводі навчального та дослідного процесів в університетах, бути натхненниками багатьох професійних і соціальних проєктів? У пошуку відповідей на ці питання ми спиралися на ідеї та погляди щодо визначення базових цінностей закладу вищої освіти у формуванні корпоративної культури — етичні цінності, соціально-економічні цінності, комунікативні цінності, зазначені у публікації Н. Кузьменко, В. Самусенко (2017), підходи до визначення гуманістичних цінностей, представлені у дослідженні В. Бобрицької (2018), ціннісних орієнтирів стандартизації вищої освіти С. Терепищого (2011).

З-поміж публікацій, присвячених актуальним питанням розвитку діяльності і простору сучасної університетської бібліотеки можна виділити статті, де з різних позицій автори досліджують проблеми модернізації і перспективи розвитку основних напрямів діяльності бібліотек, зокрема публікації А. Бобрової (2018), О. Воскобойнікової-Гузевої (2014), Ю. Горбаня, Л. Рибки, А. Рибки (2021), О. Шапчиць (2017), Б. Шиллера (Schiller, 2015). Вивченню досвіду і перспектив інтернаціоналізації роботи бібліотек закладів вищої освіти присвячено статтю Т. Опришко та Г. Тимофєєвої (2019).

■ Мета статті

Мета статті — проаналізувати ціннісні пріоритети стратегічного розвитку українських та закордонних університетських бібліотек. Для досягнення мети виконано такі завдання: виявлено та проаналізовано наукові публікації з проблематики дослідження; визначено коло установ (університетських бібліотек України, Польщі, Литви) та документів, що визначають пріоритети і перспективи

їхньої діяльності на найближчий період; здійснено системний та контент-аналіз виявлених документів; виявлено та проаналізовано ціннісні пріоритети розвитку; окреслено напрями подальших досліджень ціннісної складової діяльності сучасної бібліотеки. Методологія дослідження передбачає поєднання системного і контент-аналізу, які дозволили сформувати матрицю цінностей, на яких базується діяльність та розвиток європейських університетських бібліотек, визначити пріоритетні цінності, спільні та індивідуальні (в масштабі установи). Наукова новизна — вперше здійснено аналіз ціннісних орієнтирів стратегічного розвитку європейських бібліотек з позицій системного аналізу документів, що визначають їхній стратегічний розвиток та кореляцію із категоріями корпоративної культури закладів вищої освіти (етичні цінності, соціально-економічні цінності, комунікативні цінності), засадничими принципами академічної доброчесності: чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності.

■ Виклад матеріалу дослідження

Інформація, знання, освіченість є і будуть потрібні суспільству у майбутньому. У сучасному світі заклади вищої освіти (ЗВО) відіграють основну роль у забезпеченні людини можливістю свідомого високого освітнього та професійного розвитку. Відповідно до змін, які нині відбуваються у світі, суттєво змінюється місія університетів як осередків академічної думки та освітньої діяльності, переглядаються бачення та цінності.

Як зазначає І. Бобрицька (2018), сутнісними характеристиками поняття «цінність» є: 1) те, що задовольняє інтереси і потреби особистості; 2) особлива індивідуальна реальність, суть якої полягає у її позитивній значущості; 3) «маркер» особливої значущості речей, процесів, ідей для життєдіяльності суб'єкта; 4) те, що впливає на мотивацію і вибір способів поведінки людини (с. 10).

Головні цінності й завдання для розвитку ЗВО в Європі та дотримання університетських традицій були відзначені ще Великою хартією університетів (1988). Такими цінностями для університету як автономної інституції та «центру культури, знань та досліджень» є: знання та їх доступність; традиції та культурна спадщина; розвиток освіти і науки, а головним завданням є служіння суспільству (The Magna Charta Universitatum (<http://www.magna-charta.org/magna-charta-universitatum>)). Університет як ЗВО є національною інституцією, осередком національної культури, науки, а отже і носієм національних цінностей.

Цінності ЗВО та їх структурних підрозділів є одними з базових складників корпоративної культури установи. Такі загальнолюдські цінності, як справедливість, свобода, гуманізм, повага, добро, становлять ядро корпоративної культури установи та культури спілкування і взаємодії всередині неї. Тож у формуванні корпоративної культури ЗВО, на думку науковців Н. Кузьменко та В. Самусенко (2017), базовими цінностями постають:

- етичні цінності (добре чи погане; моральне чи аморальне);
- соціально-економічні цінності (бізнес освітніх закладів, стратегічні підходи у визначенні переваг організації, витрат і правил економічної взаємодії, перспективи зростання);

– комунікативні цінності (принципи горизонтальних і вертикальних комунікацій) (с. 161).

Незаперечними для розвитку і діяльності сучасних ЗВО є гуманістичні цінності, сутність яких полягає у тому, щоб навчити людину оптимальних способів орієнтування у довкіллі, підготувати її до застосування набутих знань у власній життєвій практиці; зберегти життя на Землі і своє власне в умовах стрімко змінюваного зовнішнього світу. Це сприятиме переходу від пріоритетно-ціннісних знань до набуття молодим поколінням ключових компетентностей, здатних впливати на формування та розвиток «нової системи політико-економічної діяльності, визначальною рисою якої буде духовно-творче і ненасильницьке суспільство» (Бобрицька, 2018, с. 12).

Орієнтація освіти на гуманістичні цінності підкреслює важливість застосування універсальних етичних принципів у комплексному розгляді цілей та організації освіти для всіх (Бобрицька, 2018, с. 12). Не менш важливим ціннісним орієнтиром стандартизації вищої освіти варто назвати пріоритет розвитку «людського в людині» (Терепищій, 2011, с. 35).

Стрімкий розвиток та використання сучасних технологій, загальносвітова тенденція зростання кількості інформації, електронних ресурсів у суспільстві та їх доступність загострюють увагу в наукових колах до питання академічної доброчесності.

Зміни в академічних спільнотах щодо дотримання правил доброчесності відбуваються тоді, коли моральні та соціальні норми цієї спільноти відповідають фундаментальним (базовим) цінностями університету та максимально підтримуються і відображаються у його практичній діяльності. ЗВО, які максимально дотримуються засад доброчесності, сприяють створенню цілісної міцнішої громадянської культури у суспільстві (Фішман, 1999, с. 17).

Як науково-дослідна та освітня установа, жоден ЗВО не здатен існувати без сучасної бібліотеки, орієнтованої на якісні перетворення. Бібліотека університету є найважливішою творчою ланкою у реалізації стратегії ЗВО та дотриманні і поширенні його цінностей. Від її ресурсів та послуг значно залежить якість і зміст навчання та наукових досліджень.

Сучасні університетські бібліотеки забезпечують доступ усіх учасників академічної спільноти (студентів, викладачів, адміністративних працівників) до розгалужених джерел електронної інформації. Активне опанування інформаційного ринку бібліотекою і просування власної конкурентоспроможної продукції і послуг сприяє розвитку співробітництва і взаємообміну інформацією в інтересах користувачів (Терещенко, 2003, с. 114) та ЗВО. Тож задовольняти інформаційні потреби та зберігати знання, як наголошує С. Назаровець (2015), є сучасною місією бібліотек ЗВО, а це означає, що відтак чим досконалішими будуть технології, тим краще бібліотека зможе виконувати місію та завдання, які не неї покладаються.

Бібліотека ЗВО нині — це не лише зібрання книжкових колекцій, але й величезний світ соціальних комунікацій для людей, об'єднаних пошуком знань. Зростання інформаційних запитів користувачів бібліотек потребує реалізації проєктів щодо поліпшення повноти та якості інформаційних послуг (Шапчиць, 2017).

Бібліотеки стають місцем індивідуального навчання для окремих осіб, а також місцем зустрічі для тих, хто прагне спілкування та співпраці з іншими; вони перетворюються на «простір, в якому відбувається значна взаємодія».

Проте, незалежно від того, якою постає бібліотека перед користувачем — інституцією чи простором — вона все ж відчуває зміни, які диктує час та переживає трансформації, зумовлені змінами користувацької аудиторії, характеру та носіїв знання, цінностей і стилів життя.

У публікації Б. Шиллера (Schiller, 2015) «Майбутнє бібліотек — спільна робота, роботизація та залученість» (The Future Of Libraries Is Collaborative, Robotic, And Participatory) зазначено, що в умовах зростання у середовищі з високим рівнем співпраці ролі економіки знань, за допомогою швидко засвоєної інформації, створюються нові цінності:

- спільне інтерактивне знання;
- стимулювання співпраці;
- центри організації дозвілля;
- безперервне навчання.

Актуальними у контексті стратегічного розвитку бібліотек нині є і такі цінності, як мультифункціональність, мережевість, цифровізація, комфортність тощо.

Мультифункціональність полягає у тому, що бібліотеки мають стати суспільним простором, в якому будуть відбуватися заходи різного змісту чи формату та для різної користувацької аудиторії (освітні події, мистецькі вечірки, виставки тощо).

Мережевість є близьким за змістом поняттям до корпоративності і охоплює як розбудову зв'язків та налагодження дистанційного доступу до ресурсів бібліотеки, так і створення єдиного реєстру користувачів, де реєстрація в одній бібліотеці надасть доступ до роботи і в інших бібліотеках мережі вже без реєстрації (Боброва, 2018).

Британські науковці висвітлили результати науково-дослідного проекту, проведеного в Університеті Шеффілда 2018 року (Bouse et al., 2019). Цей проєкт був спрямований на визначення та відображення цінностей університетської бібліотеки в XXI ст.

Результати дослідження дозволили окреслити бачення респондентів щодо майбутнього вищої освіти в університеті за чотирма ціннісними категоріями:

Цифровізація — зростання цифровізації середовища вищої освіти та підвищення цифрової грамотності.

Студентський досвід — потреба у комфортному середовищі, довіллі, оточенні.

Диверсифікація — збільшення відмінностей у студентському середовищі, збільшення варіацій у виконанні програм та розширення способів наукового спілкування.

Співпраця — між студентами, викладачами, адміністрацією, науковими спільнотами, між університетами та промисловими, громадськими, благодійними та комерційними партнерами для дослідницьких цілей.

Ціннісні бачення респондентів зумовили визначення категорії ключових цінностей для бібліотеки Університету Шеффілда:

- мотивація — бібліотека може мотивувати або надихати на інтелектуальні відкриття та створення знань;
- автентичність — бібліотека може забезпечити автентичність процесу створення знань та його якість, сприяти розвитку здібностей до критичного мислення;
- зручність (комфорт) — бібліотека може робити інтелектуальні відкриття та створення знань простішими та зручнішими, використовуючи новітні технології та цифровий доступ;
- ефективність — бібліотека може робити інтелектуальні відкриття та створення знань більш ефективними та менш витратними (Boyce et al., 2019).

Цінності, які сповідають сучасні університетські бібліотеки становлять для нас окремий інтерес, оскільки вони є підґрунтям для визначення та формування стратегій розвитку як самих бібліотек, так і університетів, у структурі яких вони функціонують, а також вибору шляхів реалізації цих стратегій. Аналіз базових цінностей шести європейських університетських бібліотек (Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Київського університету імені Бориса Грінченка, Вільнюського університету, Варшавського університету та Ягеллонського університету) дозволив визначити їх ціннісні орієнтири та бачення подальших перспектив розвитку (Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017; Сербін, 2020; Бруй, 2017; Бруй & Корян, 2021; Biblioteka Jagiellońska, n.d.; Wołodko, 2019; Uniwersytet Jagielloński, n.d.; Vilniaus universiteto bibliotekos, 2019).

Для кращого бачення ціннісних пріоритетів вітчизняних та закордонних бібліотек, їх подібності та відмінності ми зробили невелике порівняння (табл. 1).

Таблиця 1

Базові цінності у діяльності університетських бібліотек

(розроблено авторами за результатами аналізу (Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017; Бруй & Корян, 2021; Biblioteka Jagiellońska, n.d.; Wołodko, 2019; Uniwersytet Jagielloński, n.d.; Vilniaus universiteto bibliotekos, 2019))

Цінності \ Бібліотека	КПІ	КУБГ	НАУКМА	ЯУ (ВJ)	ВУ (ВUW)	ВУ (VUB)
Відкритість	+	+	+	+	+	+
Доступність	+				+	
Науковість			+			
Повнота						+
Професіоналізм			+		+	

Доброчесність (чесність)		+		+		
Партнерство (співпраця)		+	+	+	+	+
Інновації (досконалість)	+	+	+		+	
Доброта та повага	+			+		
Відповідальність	+	+		+		+
Традиції				+		+
Сервісність	+	+				
Наполегливість						+

Відкритість, як цінність, є базовою для всіх бібліотек, які ми аналізували, і декларує підтримку принципів академічної свободи; відкритість колекцій та власних ресурсів у мережі та повної інформації про них; інтегрування інформації про колекції бібліотек.

Доступність, як цінність, визначається науково-дидактичною підтримкою університетської спільноти та партнерів; доступністю інформації, знань, власних колекцій для всіх. Так, наприклад, доступність бібліотечних ресурсів нині є важливим показником при формуванні рейтингів найпрестижніших ЗВО у США разом з такими показниками, як якість освіти, досягнення середньостатистичного студента та бібліотечні ресурси. Доступність ресурсів не стільки додає престижу університету, скільки підвищує його роль у суспільстві.

Сучасні технології та можливості використання онлайн-мережі забезпечують широкий доступ до раніше недоступних архівів та колекцій, (бібліотека Конгресу США використовує Flickr для розміщення у світовій мережі фотоархіву) (Schiller, 2015).

Деякі університетські бібліотеки окремо зазначають такі цінності, як повнота та науковість, які певним чином перегукуються з цінностями відкритості та доступності.

Повнота — орієнтованість на оптимальне збирання електронних та паперових колекцій; представлення та використання унікальних історичних, художніх та інших спеціальних колекцій для наукових, дидактичних та популяризаційних цілей.

Науковість, як цінність, характеризується підтримкою розвитку освіти та науки в університеті на основі відкритості інформації, ідей та ресурсів для отримання знань, оперативності та комфортності у їх використанні.

Зазвичай українські університетські бібліотеки визначають інноваційність як цінність для її перспективного розвитку.

Інновації та інноваційність є ціннісним орієнтиром щодо використання нових технологій, сприяння розвитку ІТ-інфраструктури та сучасних бібліотечних сис-

тем; надання доступу до інструментів пошуку, посилюючи інформаційні компетенції користувачів.

Деякі науковці у своїх міркуваннях зазначають, що у майбутньому бібліотеки будуть використовувати працю роботів, наприклад, у збиранні книжок у читальних залах або доставленні потрібних матеріалів зі сховищ. Прикладом таких інноваційних змін є бібліотека Чиказького Університету, де з 2011 р. вже працює «бібліотекар-бот» (Schiller, 2015).

Сервісність, як цінність, набула особливої актуальності в умовах карантинних обмежень, коли доступ до послуг та інформації у традиційній формі суттєво обмежився, а потреба в них залишилася. Сервісність полягає у широкому впровадженні та використанні в практиці роботи бібліотеки сервісів та вебінструментів (RSS, AJAX, JSON), вебсиндикації, міток. Вони були розроблені з метою покращення процесу спілкування користувачів та бібліотекарів, а з тим і розширити спектр послуг бібліотеки та наближувати її до реальних потреб користувача (Опришко & Тимофєєва, 2019, с. 157).

Доброчесність (чесність) — це цінність, яку сповідують практично усі ЗВО, а отже покликані сповідувати і їхні структурні підрозділи. Доброчесність академічної спільноти підсилює роль інтелектуальної та особистої чесності у пошуку істини та здобутті інформації, навчання, викладання, проведенні досліджень та виконанні професійних обов'язків. Юнгсуп Кім зазначив: «академічна доброчесність є способом змінити цей світ. Але спочатку змініть університет, а вже потім — світ» (Фішман, 1999, с. 17).

Міжнародний центр академічної доброчесності (The International Center for Academic Integrity (ICAI) (налічує 1200 членів у 250 інституціях із 19 країн світу на 6 континентах) офіційно заявив про свій курс на інтернаціоналізацію питання доброчесності та його обговорень. Центр визначає академічну доброчесність у дотриманні п'яти засадничих цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності (Фішман, 1999, с. 16) (табл. 2).

Таблиця 2

Фундаментальні цінності академічної доброчесності
(розроблено авторами за матеріалами (Фішман, 1999))

Цінності	Зміст
Чесність	Інтелектуальна та особиста чесність як фундамент в інформаційних, освітніх, наукових, дослідних процесах; необхідна передумова повноцінної реалізації довіри, справедливості, поваги та відповідальності.
Довіра	База для академічної роботи; сприяє формуванню атмосфери взаємної довіри, яка заохочує до вільного обміну ідеями, що забезпечують повну реалізацію у науковому пошукові.
Справедливість	Встановлення академічною спільнотою чітких та прозорих очікувань, норм та практик, які підтримують справедливість під час співпраці студентів, викладачів та адміністрації.

Повага	Повага до себе та інших членів академічної спільноти, їх різноманітності, думок, ідей, поглядів (інколи суперечливих); повага та пошана до знань і методів, за допомогою яких вони були отримані.
Відповідальність	Особиста відповідальність у поєднанні із бажанням кожної особи та груп осіб бути гідним зразком для наслідування, дотримуватися взаємно обумовлених стандартів роботи та вчасно реагувати на випадки порушень академічної доброчесності.

Відповідальність розглядається не лише як цінність доброчесності, але і як самостійна цінність у стратегії розвитку університетської бібліотеки. Суть її полягає у спрямованості на створення сприятливого навчального та дослідного середовища, на підтримку високої якості досліджень та навчання; розвитку інформаційної грамотності спільноти університету задля сприяння вдосконаленню наукової майстерності та кращих результатів роботи.

Окремі українські та закордонні бібліотеки визначають й таку цінність, як професіоналізм. А це формування організаційної культури в атмосфері дружньої співпраці та розуміння цілей бібліотеки, надання працівникам можливості індивідуального розвитку та постійного підвищення кваліфікації; забезпечення ефективності бібліотечного обслуговування та програм для користувачів, використовуючи найвищі стандарти в організації управління.

Цінність партнерства полягає в зорієнтованості на співпрацю бібліотеки з іншими підрозділами, різними науковими та культурними установами, бібліотеками країни та світу; підтримку академічних та дослідницьких програм; створення власної наукової, дидактичної та культурної пропозиції; залучення більшої кількості користувачів, починаючи зі школи.

Закордонні університетські бібліотеки відзначають і таку цінність, як традиції — прагнення відкрити, зберегти та закріпити історичну, художню, культурну та природну спадщину, що є основою існування та розвитку національної та наднаціональної спільноти; виховувати молодь у повазі до цієї спадщини та популяризувати її унікальну цінність у суспільстві.

Порівняльний аналіз зазначених у табл. 1 цінностей, на яких базується розвиток сучасних університетських бібліотек із базовими цінностями формування корпоративної культури ЗВО (етичні цінності; соціально-економічні цінності; комунікативні цінності) (Кузьменко & Самусенко, 2017, с. 161) дозволяє представити наступну кореляцію. На думку авторів статті, така цінність, як «відкритість» належить до групи комунікативних. Цінності «доброта та повага», «відповідальність», «доброчесність (чесність)» можуть бути етичними цінностями. Цінності «доступність», «науковість», «повнота», «сервісність» та «інновації (досконалість)» співвідносяться із соціально-економічними цінностями. Окремі цінності поєднують у своєму змісті кілька категорій, а саме: «партнерство (співпраця)» і «традиції» мають соціально-економічні та комунікативні складові. Така цінність, як «наполегливість» — поєднує складові категорії етичних та соціально-економічних цінностей. Цінність «професіоналізм» нами визначена як така, що вміщує найбільшу кількість складових — етичну, соціально-економічну, комунікативну.

Висновки

Розвиток академічної спільноти сучасних ЗВО та її гармонізація із світовою освітньою та науковою відбувається завдяки запровадженню та дотриманню базових цінностей, таких як академічна свобода, доброчесність, повага особистості, співробітництво, інновації тощо.

Пріоритети та перспективи діяльності європейських університетських бібліотек на найближчий період визначені їх ціннісними орієнтирами стратегічного розвитку. «Відкритість» постає загальноприйнятою базовою цінністю як українських, так і закордонних бібліотек. Поширеними також є такі цінності, як «партнерство», «інновації», «відповідальність». Окремі бібліотеки визначають «доступність», «повноту», «науковість», «повагу», «доброчесність» тощо. Відмінними ознаками є те, що бібліотеки вітчизняних університетів як цінність визначають «сервісність», а закордонні — «традиції».

Кореляція цінностей, що сповідуються університетськими бібліотеками із базовими цінностями формування корпоративної культури ЗВО дозволили виявити ряд позицій, що вміщують у собі ознаки кількох категорій, зокрема цінність «професіоналізм», на нашу думку, вміщує найбільшу кількість складових — етичну, соціально-економічну, комунікативну; «партнерство (співпраця)» і «традиції» містять соціально-економічні та комунікативні складові; «наполегливість» — поєднує складові категорії етичних та соціально-економічних цінностей.

Доброчесність, а особливо академічна доброчесність на сьогодні є фактично пріоритетною цінністю, якої дотримуються, яку пропагують і сповідують практично усі ЗВО і університетські бібліотеки Європи та світу. Саме у напрямі вивчення досвіду діяльності академічних бібліотек з популяризації та проведення практичних заходів з академічного письма та доброчесності наукових досліджень вбачаємо перспективу подальших розвідок.

Бачення університетської бібліотеки як бібліотеки майбутнього — це її інтерактивність, що будується на цінностях відкритості, доступності, інновацій, сервісності, а також мультифункціональності, зручності, мережовості. Це надасть академічній спільноті доступ до отримання інформації та знань за допомогою сенсорних екранів, технологій доповненої реальності та смарт-пристроїв. Сучасні технології доступу до бібліотечних зібрань, інтернет-ресурсів, соціальних мереж, мобільних послуг також стосуються і простору бібліотеки, який вже нині виходить за межі звичайного її розуміння.

Список використаних джерел

- Бобрицька, В. І. (2018). Ціннісні орієнтири та ідеали сучасної освіти України. *Освітній дискурс. Педагогічні науки*, 9(11–12), 7–18.
- Боброва, А. (2018, 22 марта). *Сховище книг чи центр спільнот: куди рухаються українські бібліотеки*. <https://mistosite.org.ua/ru/articles/skhovyshche-knyh-chy-tsentr-spilnot-kudy-rukhaiutsia-ukrainski-biblioteku>
- Бруй, О. (Уклад.). (2017). *Стратегія розвитку Науково-технічної бібліотеки КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2017–2020*. http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/19291/1/Strategy_2017-2020.pdf
- Бруй, О., & Корян, Ю. (Уклад.). (2021). *Стратегія Бібліотеки КПІ: 2021–2025 рр.* Ліра-К.

- Воскобойнікова-Гузєва, О. В. (2014). *Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація* [Монографія]. Академперіодика.
- Горбань, Ю. І., Рибка, Л. А., & Рибка, А. Т. (2021). Наукова бібліотека Київського національного університету культури і мистецтв: модернізація і стратегія в умовах сьогодення. *Питання культурології*, 37, 137–149.
- Київський університет імені Бориса Грінченка. (2017). *План розвитку бібліотеки на 2018–2022 рр.* https://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/Plan_lib_18_22.pdf
- Кузьменко, Н. М., & Самусенко, В. О. (2017). Цінності та переконання як складники корпоративної культури працівників у закладі вищої освіти. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*, 79(3), 159–162.
- Назаровець, С. (2015, 7 грудня). *Яким буде майбутнє бібліотек?* <https://biggggidea.com/practices/1506/>
- Опришко, Т. С., & Тимофєєва, Г. В. (2019). Інтернаціоналізація як стратегія розвитку академічних бібліотек. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство*, 24, 1(21), 155–171. [https://doi.org/10.18524/2304-1447.2019.1\(21\).165934](https://doi.org/10.18524/2304-1447.2019.1(21).165934)
- Сербін, О. О. (2020). *Програма розвитку наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка на 2020–2025 роки.* http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/about/programa_rozvytku_2020-2025.pdf
- Терепищій, С. (2011). Ціннісні орієнтири стандартизації вищої освіти України. *Вища освіта України*, (2), 33–40.
- Терещенко, Н. М. (2003). Розширення кола повноважень університетської бібліотеки в умовах академічної мобільності студентів. *Бібліотечна наука, освіта, професія у демократичній Україні*, 5, 113–122.
- Фішман, Т. (1999). *Фундаментальні цінності академічної доброчесності*. Університет Клемсон. https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch_.pdf
- Шапчиць, О. (2017). Візія, цінності та місія сучасної бібліотеки. В *Стратегії розвитку бібліотек: від ідеї до втілення*, Науково-практичний семінар (с. 47–50). Українська бібліотечна асоціація. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/23979>
- Biblioteka Jagiellońska. (n.d.). *Misja Biblioteki Jagiellońskiej*. <https://bj.uj.edu.pl/biblioteka/misja>
- Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie. (n.d.). *Biblioteki UW wypożyczające we wspólnym systemie*. <https://www.buw.uw.edu.pl/biblioteki-uw/biblioteki-wydzialowe-uw/>
- Boyce, G., Greenwood, A., Haworth, A., Hodgson, J., Jones, Ch., Marsh, G., Mawson, M., & Sadler, R. (2019, September). Visions of value: Leading the development of a view of the University Library in the 21st century. *The Journal of Academic Librarianship*, 45(5). <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2019.102046>
- Schiller, B. (2015). *The Future Of Libraries Is Collaborative, Robotic, And Participatory*. <https://www.fastcompany.com/3053682/the-future-of-libraries-is-collaborative-robotic-and-participatory>
- The International Center for Academic Integrity (ICAI). (n.d.). *About the Center*. <https://academicintegrity.org/about/about-the-center>
- Uniwersytet Jagielloński. (n.d.). *Strategia Rozwoju UJ w latach 2021–2030*. <https://www.uj.edu.pl/universytet-z-collegium-medicum/strategia-rozwoju>

Vilniaus Universiteto Bibliotekos. (2019). *Vilniaus universiteto bibliotekos 2018–2020 metų strateginis veiklos planas*. <https://biblioteka.vu.lt/images/ataskaitos/Vilniaus-universiteto-bibliotekos-2018-2020-m.-strateginis-veiklos-planas.pdf>

Wołodko, A. (2019). *Strategia Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie na lata 2019–2023*. <https://www.buw.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2020/01/strategia-BUW-2019-2023-A4.pdf>

References

- Biblioteka Jagiellońska. (n.d.). *Misja Biblioteki Jagiellońskiej [The Mission of the Jagiellonian Library]*. <https://bj.uj.edu.pl/biblioteka/misja> [in Polish].
- Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie. (n.d.). *Biblioteki UW wypożyczające we wspólnym systemie [University of Warsaw libraries borrowing in a common system]*. <https://www.buw.uw.edu.pl/biblioteki-uw/biblioteki-wydzialowe-uw/> [in Polish].
- Bobrova, A. (2018, March 22). *Skhovyshche knyh chy tsentr spilnot: kudy rukhaiutsia ukrainski biblioteky [Bookstore or Community Centre: Where Ukrainian Libraries Are Going]*. <https://mistosite.org.ua/ru/articles/skhovyshche-knyh-chy-tsentr-spilnot-kudy-rukhaiutsia-ukrainski-biblioteky> [in Ukrainian].
- Bobrytska, V. (2018). Tsinnisni orientyry ta idealy suchasnoi osvity Ukrainy [Ukrainian modern education: values-based reference points and ideals]. *Educational Discourse. Pedagogical Sciences*, 9(11–12), 7–18 [in Ukrainian].
- Borys Grinchenko Kyiv University. (2017). *Plan rozvytku biblioteky na 2018–2022 rr. [Library Development Plan for 2018–2022]* https://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/Plan_lib_18_22.pdf [in Ukrainian].
- Boyce, G., Greenwood, A., Haworth, A., Hodgson, J., Jones, Ch., Marsh, G., Mawson, M., & Sadler, R. (2019, September). Visions of value: Leading the development of a view of the University Library in the 21st century. *The Journal of Academic Librarianship*, 45(5). <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2019.102046> [in English].
- Bruj, O. (Comp.). (2017). *Stratehiia rozvytku Naukovo-tekhnichnoi biblioteky KPI im. Ihoria Sikorskoho. 2017–2020. [Strategy for the Development of the Scientific and Technical Library of KPI. Igor Sikorsky. 2017–2020]*. http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/19291/1/Strategy_2017-2020.pdf [in Ukrainian].
- Bruj, O., & Korian, Yu. (Comp.). (2021). *Stratehiia Biblioteky KPI: 2021–2025 rr. [Strategy of the KPI Library: 2021–2025]* Lira-K. [in Ukrainian].
- Fishman, T. (Ed). (1999). *Fundamentalni tsinnosti akademichnoi dobrochesnosti [The Fundamental Values of Academic Integrity]*. Clemson University. https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch_.pdf [in Ukrainian].
- Horban, Yu. I., Rybka, L. A., & Rybka, A. T. (2021). Naukova biblioteka Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv: modernizatsiia i stratehiia v umovakh sohodennia [Scientific Library of Kyiv National University of Culture and Arts: modernisation and strategy in today's conditions]. *Issues in Cultural Studies*, 37, 137–149 [in Ukrainian].
- Kuzmenko, N. M., & Samusenko, V. O. (2017). Tsinnosti ta perekonannia yak skladnyky korporatyvnoi kultury pratsivnykiv u zakladi vyshchoi osvity [Values and beliefs as components of the corporate culture of employees in higher education] *Collection of Research Papers. Pedagogical Sciences*, 79(3), 159–162 [in Ukrainian].

- Nazarovets, S. (2015, Dezember 7). *Yakym bude maibutnie bibliotek? [What Will the Future of Libraries be Like?]* <https://biggggidea.com/practices/1506/> [in Ukrainian].
- Opryshko, T. S., & Tymofieieva, H. V. (2019). Internatsionalizatsiia yak stratehiia rozvytku akademichnykh bibliotek. [Internationalisation as a strategy for the development of academic libraries]. *Odesa National University Herald. Series: Library Studies, Bibliography Studies, Bibliology*, 24, 1(21), 155–171. [https://doi.org/10.18524/2304-1447.2019.1\(21\).16593465934](https://doi.org/10.18524/2304-1447.2019.1(21).16593465934) [in Ukrainian].
- Schiller, B. (2015). *The Future Of Libraries Is Collaborative, Robotic, And Participatory*. <https://www.fastcompany.com/3053682/the-future-of-libraries-is-collaborative-robotic-and-participatory> [in English].
- Serbin, O. O. (2020). *Prohrama rozvytku naukovoï biblioteky im. M. Maksymovycha Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka na 2020–2025 roky [The Program of Development of the M. Maksymovych Scientific Library of Taras Shevchenko National University of Kyiv for 2020–2025]*. http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/about/programa_rozvytku_2020-2025.pdf [in Ukrainian].
- Shapchys, O. (2017). Viziia, tsinnosti ta misiia suchasnoi biblioteky [Vision, values and mission of the modern library]. In *Stratehii rozvytku bibliotek: vid idei do vtilennia [Library Development Strategies: from Idea to Implementation]*, Scientific and Practical Seminar (pp. 47–50). <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/23979> [in Ukrainian].
- Terepshchyi, C. (2011). Tsinnisni oriientyry standartyzatsii vyshchoi osvity Ukrainy [Values-based reference points standards of higher education in Ukraine]. *Higher Education of Ukraine*, (2), 33–40 [in Ukrainian].
- Tereshchenko, N. M. (2003). Rozshyrennia kola povnovazhen universytetskoï biblioteky v umovakh akademichnoi mobilnosti studentiv [Expanding the scope of powers of the university library in terms of academic mobility of students]. *Bibliotchna Nauka, Osvita, Profesiya u Demokratychniy Ukraini*, 5, 113–122 [in Ukrainian].
- The International Center for Academic Integrity (ICAI). (n.d.). *About the Center*. <https://academicintegrity.org/about/about-the-center> [in English].
- Uniwersytet Jagielloński. (n.d.). *Strategia Rozwoju UJ w latach 2021–2030 [Development Strategy of the Jagiellonian University in the Years 2021–2030]*. <https://www.uj.edu.pl/universytet-z-collegium-medicum/strategia-rozwoju> [in Polish].
- Vilniaus Universiteto Bibliotekos. (2019). *Vilniaus universiteto bibliotekos 2018–2020 metų strateginis veiklos planas [Strategic Activity Plan of Vilnius University Library for 2018–2020]*. <https://biblioteka.vu.lt/images/ataskaitos/Vilniaus-universiteto-bibliotekos-2018-2020-m.-strateginis-veiklos-planas.pdf> [in Lithuanian].
- Voskoboinikova-Huzieva, O. V. (2014). *Stratehii rozvytku bibliotekno-informatsiinoi sfery Ukrainy: henezys, kontseptsii, modernizatsiia [Strategies of Development of Library and Information Sphere of Ukraine: Genesis, Concepts, Modernisation]* [Monograph]. Akademperiodyka [in Ukrainian].
- Wołodko, A. (2019). *Strategia Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie na lata 2019–2023 [Strategy of the University of Warsaw Library for 2019–2023]*. <https://www.buw.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2020/01/strategia-BUW-2019-2023-A4.pdf> [in Polish].

VALUES-BASED REFERENCE POINTS IN THE STRATEGIC DEVELOPMENT OF LIBRARIES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Olena Voskoboinikova-Huzieva^{1a}, Nataliia Tereshchenko^{2a}

¹*DSc in Social Communications, Senior Researcher,*

ORCID: 0000-0002-2099-0000, e-mail: o.voskoboinikova-huzieva@kubg.edu.ua,

²*PhD in Education, Assistant Professor,*

ORCID: 0000-0003-3583-0701, e-mail: n.tereshchenko@kubg.edu.ua,

^a*Borys Grinchenko Kyiv University,*

Kyiv, Ukraine

Abstract

The purpose of the article is to analyse the values that underlie the strategic development of six European university libraries — National University of Kyiv-Mohyla Academy, National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, Borys Grinchenko Kyiv University, Vilnius University, Warsaw University and Jagiellonian University. The methods of system, structural and content analysis are used in the research. It is noted that the values of university libraries correlate with the basic components of the corporate culture and can be classified into certain categories, in particular, as ethical values, socio-economic values, communicative values and so on. Among the values professed by modern university libraries are openness, accessibility, completeness, innovation, science, professionalism, partnership, responsibility, and traditions. A British research project (University of Sheffield, 2018) was also used for comparative analysis. The project was aimed at defining and reflecting the values of the university library in the 21st century. Scientific novelty. For the first time, the values of strategic development of European libraries are analysed from the standpoint of systematic analysis of documents that determine their strategic development and correlation with the categories of a corporate culture of higher education institutions, the basic principles of academic integrity. Conclusions. Particular attention is paid to implementing the five core values of academic integrity: honesty, trust, fairness, respect and responsibility in the value of the strategic development of universities. The article concludes that ‘openness’ is a basic value for all Ukrainian and foreign libraries. Values such as ‘partnership’, ‘innovation’, ‘responsibility’ are important for most libraries. Distinctive features are that the libraries of Ukrainian universities define ‘service’ as a value and foreign — ‘traditions’.

Keywords: scientific library; university; development strategy; information centre; scientific centre; educational centre; library management; values-based reference points

ЦЕННОСТНЫЕ ОРИЕНТИРЫ В СТРАТЕГИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ БИБЛИОТЕК УЧРЕЖДЕНИЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Воскобойникова-Гузева Елена Викторовна^{1а},
Терещенко Наталия Николаевна^{2а}

¹Доктор наук по социальным коммуникациям, старший научный сотрудник,
ORCID: 0000-0002-2099-0000, e-mail: o.voskoboinikova-huzieva@kubg.edu.ua,

²Кандидат педагогических наук, доцент,

ORCID: 0000-0003-3583-0701, e-mail: n.tereshchenko@kubg.edu.ua,

^аКиевский университет имени Бориса Гринченко,

Киев, Украина

Аннотация

Цель статьи — проанализировать ценности, положенные в основу построения стратегического развития шести европейских университетских библиотек — Национального университета «Киево-Могилянская академия», Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского», Киевского университета имени Бориса Гринченко, Вильнюсского университета, Варшавского университета и Ягеллонского университета. В исследовании использованы методы системного и контент-анализа. Отмечено, что ценности университетских библиотек коррелируются с базовыми составляющими корпоративной культуры и могут классифицироваться в определенных категориях, включая этические ценности, социально-экономические ценности, коммуникативные ценности и т.д. Среди ценностей, которые исповедуют современные университетские библиотеки, выделены следующие: открытость, доступность, полнота, инновации, научность, профессионализм, партнерство, ответственность, традиции. Для сравнительного анализа использованы также результаты британского научно-исследовательского проекта, направленного на определение и отражение ценностей университетской библиотеки в XXI веке. Научная новизна. Впервые проанализированы ценностные ориентиры европейских библиотек с позиций системного анализа документов, определяющих их стратегическое развитие и корреляцию с категориями корпоративной культуры высшего образования, основополагающими принципами академической добротности. Выводы. Особое внимание уделено имплементации пяти основных ценностей академической добротности: честности, доверия, справедливости, уважения и ответственности в ценности стратегического развития университетов. Определено, что «открытость» является базовой ценностью как для украинских библиотек, так и для зарубежных. Значительны для большинства библиотек такие ценности, как «партнерство», «инновации», «ответственность». Отличительными признаками есть то, что библиотеки украинских университетов как ценность определяют «сервисность», а зарубежные — «традиции».

Ключевые слова: научная библиотека; университет; стратегия развития; информационный центр; научный центр; образовательный центр; управление библиотекой; ценности

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons «Attribution» 4.0.